

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تربت حیدریه

مقاله در رشته الهیات و معارف اسلامی

گرایش فقه و مبانی حقوق اسلامی

عنوان

حفظ مصلحت اجتماعی در اجرای علنی حدود

استاد راهنما

استاد محترم جناب آقای دکتر منصور امیر زاده جیرکلی

نگارنده

شادی حسنی

شهریور ۱۳۹۴

Abstract

It is clear the necessity of verses and traditions. But a number of approximately the same as adultery fornication the implementation of the work should be done in the presence of a group of believers. This verse 2 of chapter under the title (vlyshhdzabhma my tribe almvnyn) is expressed. Scholars obligatory or recommended in the presence of other in implementing much disagree, as well as the number of witnesses also there. According to these differences we can say that because we do not have to run around but must refer the matter to the traditions. Imam Ali (as) to invite people for adultery as you said: (or muasherakhrjvalyqam forth man muslim al-hadd) but in another tradition has been narrated that Imam people from participating in the implementation of the ban there were such that the prophet said: (la hurray lvjvhmor layer above the physical abuse) which is the difference in these traditions because they have the necessary conditions have when attending the implementation condition including Islam faith and that they are entitled to the divine etc. In general it can be said that the implementation of the public Imam and judge with discretion and taking into account the conditions of society has the result that the deterrence people from committing corruption is achieved.

Keywords

limit, interest

چکیده

ضرورت اجرای حد بنابر آیات و روایات واضح و مشخص است . اما تعدادی از حدود مانند حد زنا ، اجرای حد در مورد فرد زناکار باید در حضور عده ای از مومنین انجام گیرد.

این امر در آیه ۲ سوره نور با عنوان (ولیشهذ عذابهما طائفه من المومنین) بیان شده است.

علما در واجب و یا مستحب بودن حضور عده ای در اجرای حد اختلاف نظر دارند. و همچنین در تعداد این شاهدین نیز اختلاف نظر وجود دارد.

با توجه به این اختلاف نظرها میتوان گفت دلیلی بر اجرای حدود نداریم ، اما باید در این باره به روایات مراجعه کرد .

حضرت علی علیه السلام برای اجرای حد زنا مردم را دعوت می کرد ، آنجا که می فرمایند : (یا معشرالمسلمین اخرجوا لیقام علی هذا الرجل الحد) ، اما در روایتی دیگر نقل شده است که امام مردم را از حضور در هنگام اجرای حد منع می نمودند مانند آنجا که حضرت می فرماید: (لا مرحبا لوجه لا تری إلا فی کل سوء).

تفاوت در این روایات به این دلیل می باشد که افراد باید شرایط لازم را در هنگام حضور در اجرای حد را داشته باشند ، شرایطی از جمله ، اسلام ، ایمان ، اینکه این افراد مستحق حد الهی نباشند و .. .

به طور کلی می توان بیان نمود که اجرای علنی حد در ملاء عام با صلاح دید امام و حاکم شرع و با در نظر گرفتن شرایط جامعه می باشد ، تا نتیجه مورد نظر که بازدارندگی افراد جامعه از ارتکاب فساد و فحشا می باشد به دست آید .

کلید واژگان

مصلحت، حدود

طرح مسأله

اجرای حد در جامعه باعث می شود که مردم کار نامشروع نکنند و دنیا و آخرت آنان را حفظ می کند و همچنین عدم اجرای حدود موجب تجری و گستاخی مجرمین و اشاعه فساد و فحشا در جامعه می شود و دفع فساد شرعا و عقلا واجب است .

اما اجرای علنی حد چیزی است که باید جداگانه مورد بررسی قرار گیرد چرا که اجرای حد در ملأ عام تبعاتی به دنبال دارد و باید مصلحت جامعه در اجرای علنی حد حفظ شود.

اهمیت این موضوع از آن جهت است که اجرای علنی حد گاه باعث تنفرو دوری از اسلام می شود و گاه اثرات خوبی از جمله دوری از فساد و فحشا دارد . پس باید به دقت به آن توجه نمود .

در رابطه با این موضوع این پرسش ها پیش می آید که :

- ادله اثبات اجرای علنی حد کدام است ؟
- شرایط اجرای علنی حد چیست ؟
- در چه موارد و زمانی باید حد علنی اجرا گردد؟

در این مورد کتاب های فراوان وبا ارزشی موجود است ، از قبیل :

- جواهر الکلام فی شرح شرایع الاسلام
- وسائل الشیعه
- السرائر الحاوی لتحریر الفتاوی
- و....

روش تحقیق در این مقاله به صورت کتابخانه ای و فیش برداری بوده و ساختار تحقیق به این صورت می باشد که در ابتدا به کلیات پرداخته شده است و در ادامه فصل اول می باشد که شامل دوگفتار است ؛ گفتار اول ، ادله اجرای حد و گفتار دوم ، ادله اجرای حد در ملأ عام است . گفتار دوم شامل سه موضوع می باشد. موضوع اول ، ادله اجرای حد در ملأ عام ، موضوع دوم، تعداد شاهدین اجرای حد و موضوع سوم، شرایط حاضران اجرای حد است . فصل دوم با عنوان حفظ مصلحت اجتماعی در اجرای علنی حدود می باشد و در انتها پیوست می باشد که شامل سخنان امام خمینی (ره) در رابطه با اجرای حد ، مطرح شده است.

حفظ مصلحت اجتماعی در اجرای علنی حدود

واضح است که اداره جامعه و حفظ نظام و برقراری امنیت راه ها و اقامه عدل و قسط در کشور منوط بر تعیین حد و مرز برای آزادی ها و وضع قوانین و مقررات و تادیب متخلفان و مجرمان است ، زیرا اگر عناصر فاسد از مجازات و خواری های آن بیم نداشته باشند ، برای جان و مال و ناموس مردم حرمتی باقی نمی ماند و در نتیجه امور زندگی دستخوش اختلال و از هم گسیختگی شده و بی نظمی و آشفتگی همه جا را فرا خواهد گرفت .

روش متفکران بشر در هر عصر و زمان همواره بر اساس وضع قوانین و مشخص نمودن چارچوب آزادی ها و نیز سیاست و تادیب متخلفان مبتنی بوده و این امری است که در هر نظام و جامعه ای از آن گریزی نیست ، اسلام نیز به فراخور جامعیت خود در پاسخگویی به نیاز های دنیوی و اخروی انسان و به عنوان تضمین کننده مصالح او در هر دو جهان ، به این مساله توجه بیشتری از خود نشان داده است .

خداوند متعال در این باره می فرماید : (ما رسولان خود را با دلیل های آشکار فرستادیم ، و با آنان کتاب و میزان فرو آوردیم تا مردم به اقامه قسط برخیزند و آهن را فرو فرستادیم که در آن نیرویی سخت و منفعی است برای مردم تا بدین وسیله خداوند یاران خود و پیامبرانش را بشناسد و براستی که خدا توانا و بزرگ است)^۱

بنابراین تمام مذاهب آسمانی ، متکفل اموری هستند که درجهت مصالح مردم قرار دارد که آخرین این ادیان ، دین پیامبر (ص) است . بنابر آیه یاد شده ، خداوند آهن و سلاح را به منزله عامل تضمین کننده فرامین و مقررات و اقامه قسط و عدل و یاری کردن پیامبران و بسط و گسترش احکام خود قرار داده است . در خبر است که عبدالرحمن بن حجاج از حضرت ابوبراهیم – موسی بن جعفر – نقل کرده که آن حضرت درباره آیه (یحی الارض بعد موتها) فرمود : منظور زنده کردن زمین با آب باران نیست بلکه

برانگیختن مردانی است که عدالت را احیا می کنند و زمین به خاطر احیای عدالت ، زنده می گردد و جز این نیست که اقامه حدود الهی در زمین به مراتب سودمندتر از بارانی است که چهل روز بیارد.)^۲

حدیثی نیز از پیامبر (ص) نقل شده است که فرمود : خداوند برای هرچیزی حدی معین کرده و برای کسانی که از این حد تجاوز کنند نیز حدی قرار داده است .^۳

امیر المومنین علی علیه السلام نیز آنجا که به تبیین فلسفه بعضی از احکام فقهی می پردازد تعدادی از مسائل فقه اجتماعی را در کنار تعدادی از امور فقه فردی قرار می دهد و می فرماید :..... اجرای حدود را برای بزرگ جلوه نمودن حرام واجب نمود...^۴

صاحب ریاض پیرامون ضرورت اجرای حدود و تعزیرات ، و استدلال بر این مطلب می فرماید : (والاصل فیهما الکتاب و السنه و اجماع الامه) ؛ قرآن مجید ، روایات معصومین علیه السلام و اجماع و اتفاق علمای مسلمین ، سه دلیل محکم بر وجوب اجرای حدود و تعزیرات است .^۵

^۱ - حدید ، آیه ۲۵

^۲ - حر عاملی محمد بن حسن، وسائل ۳۰۸/۱۸، ابواب مقدمات حدود ، باب ۱ حدیث ۳.

^۳ - همان ، ۳۱۰/۱۸، ابواب مقدمات حدود باب ۲ حدیث ۱.

^۴ - سید رضی ، نهج البلاغه ، حکمت ۲۵۲.

^۵ - حائری ، ریاض المسائل ، ج ۲، ص ۴۵۹.

باشند، و فرمودند: «لا مرحبا لوجه لا تری إلا فی کل سوء».^۱ سپس دستور دادند آنها را دور کنند؛ زیرا آنها از این که بر کسی حد جاری شود لذت می‌برند و این برایشان عادت شده و قبح مساله برای آنها از بین رفته‌است، لذا حضرت آنان را از این کار نهی کردند. بسیاری از فقیهان با توجه به همین روایات تصریح کرده‌اند که سزاوار است تنها مردمان برگزیده در مراسم اجرای حد حضور یابند.

چنین تمهیداتی از حضور افراد ولگرد و بی‌شخصیتی که از دیدن خواری دیگران لذت می‌برند جلوگیری می‌کند. چنین کسانی هرگاه در مراسم اجرای حد حضور یابند چه بسا برای همیشه محکوم به حد را- / حتی اگر توبه کند- / تحقیر کنند و با یادآوری گناهش او را سرزنش نمایند.

البته در اینکه چه جرایمی باید به طور علنی اجرا گردد بحث است اما در مواردی مثل زنا، لواط و محاربه و سبّ النبی و غیر آن این مطلب وارد شده است.

برخی از فقیهان معتقدند که هنگام اجرای کیفر تازیانه باید با توجه به وضعیت بزهکار حکم به علنی یا غیر علنی بودن اجرای حد کرد. یحیی بن سعید یکی از فقهای شیعی گفته است: «زن زناکار غیر مستور را که اهل رفت و آمد در جامعه است به صورت علنی حد می‌زنند، اما در مورد زنی که مستور و خانه نشین است، کسی را به منزل او می‌فرستند تا او را در خانه‌اش حد بزنند».^۲ این فتوا با قطع نظر از آن که موافق با ادله و نصوص باب زنا و جرایم مشابه با آن است، از نظر واقعیت های جامعه شناختی و در راستای تعدیل عنصر بازدارندگی مجازات و تحقق اهدافی همچون اصلاح بزهکار نیز بسیار قابل توجه است.

البته در برخی موارد، قانون شرع و حکومت حکم به تشهیر مجرم داده است؛ مانند شهود حرفه‌ای که در اطراف دادگاه‌ها برای افراد، شهادت دروغ می‌دهند. مجازات این افراد به صورت علنی انجام می‌گیرد تا از تکرار جرم بازداشته شوند. در حدیثی از امام صادق (ع) آمده است: «بر شهود کذب، حد جاری می‌شود و شلاقشان می‌زنند که میزان معینی ندارد و بر عهده امام است و در ملاء عام عبور داده می‌شوند تا شناخته شده مجدداً ادای شهادت نکنند».^۳

بنابر نظریه مشهور، کیفر مرد قوآء، هفتاد و پنج تازیانه و یک سال تبعید همراه با تراشیدن سر و تشهیر او است، اما زن قوآء، تنها به هفتاد و پنج تازیانه محکوم می‌شود.^۴

لطمه زدن به شهرت مجرم حرفه‌ای و افشای ماهیت او و اخطار به بزه‌دیدگان بالقوه می‌تواند فرصت بزه‌کاری آنان را کاهش دهد البته فقها در اجرای علنی حدود میان انواع آن فرقی نمی‌گذارند، هرچند همواره حاکم باید مصلحت عمومی را در نظر داشته باشد.

همچنین کیفر تبعید و تراشیدن موی سر بزهکار نیز که در برخی موارد پیش بینی شده نوعی تشهیر است و با هدف بازدارندگی عمومی مجازات قابل تحلیل است؛ به ویژه بنا بر این نظر که بزهکار را از شهری که محل وقوع جرم است یا شهری که کیفر تازیانه در آن جا اجرا شده تبعید می‌کنند، نه از جایی که وطن او است.^۵

امام خمینی (ره) اجرای علنی حدود را در اصلاح جامعه مؤثر می‌داند و درباره اجرای مجازات دزدی می‌گوید: «اگر چهار تا دزد دستش را ببرند در مجمع عمومی، دزدی تمام می‌شود».^۶ (صحیفه نور، ج ۷، ص ۲۲۸)

در پایان خاطر نشان می‌گردد بر اساس دیدگاه اسلام به فلسفه مجازات و نحوه اجرای آن، مصلحت و سعادت فرد و جامعه از زوایای مختلفی مورد توجه قرار گرفته است و در همه موارد در راستای سعادت آنها و برخاسته از نگاه سرشار از رحمت و کرامت پروردگار به انسانها است.

۱- حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، ج ۲۸، ص ۴۵، باب ۲۲ از ابواب مقدمات حدود، حدیث ۱.

۲- حلی، یحیی بن سعید، الجامع للشرایع، ص ۵۴۹.

۳- حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، ج ۲۷، ص ۳۳۳، از ابواب کتاب شهادات، حدیث ۳ و ۱.

۴- نجفی، صاحب جواهر، محمد حسن، جواهر الکلام فی شرح شرایع الإسلام، ج ۴۱، ص ۴۰۰-۴۰۱.

۵- همان، ص ۳۲۷.

نتیجه

۱- اجرای حد ، عامل بازدارندگی اشاعه فساد و فحشا می باشد و باعث می شود تا در جامعه امنیت و عدالت برقرار گردد اما اجرای علنی حد درس عبرتی است تا دیگران مرتکب گناه نشوند .

۲- اجرای علنی حد تنها در موارد معدودی مانند زنا است و تعمیم آن به سایر مجازات ها نیازمند دلیل است . دلیل قرآنی اجرای علنی حد در مورد زنا آیه ۲ سوره نور می باشد که می فرماید : (ولیشهذ عذابهما طائفه من المومنین) ، ظاهر آیه شریفه این است که باید عده ای از مومنین شاهد و ناظر اجرای حد باشند و نمی توان این حد را در خفا و به دور از انتظار اجرا نمود .

۳- علما در رابطه با واجب یا مستحب بودن اجرای علنی حد و همچنین تعداد مومنین که چند نفر باشند اختلاف نظر دارند و هر کدام برای خود نیز دلیلی می آوردند.

۴- بنابراین باید گفت : دلیلی بر اجرای علنی حدود نداریم ، اما باید در این باره به روایات مراجعه کرد . حضرت علی علیه السلام برای اجرای حدود در موارد بسیاری مردم را دعوت می نمود و در روایات دیگر حضرت علی علیه السلام از حضور افراد در اجرای حدود جلوگیری می نمود . اختلاف در روایات به این دلیل می باشد که افراد باید شرایط لازم را در هنگام حضور در اجرای حدود داشته باشند ، شرایطی از جمله : اسلام ، ایمان و اینکه این افراد مستحق حد الهی نباشند و....

۵- به طور کلی می توان بیان نمود که اجرای علنی حد در ملاعام با صلاح دید امام و حاکم شرع و با در نظر گرفتن شرایط جامعه می باشد ، تا نتیجه مورد نظر که بازدارندگی افراد جامعه از ارتکاب فساد و فحشا می باشد به دست آید .

کتاب نامه

- ۱- اصفهانی ، حسین بن محمد راغب ، **مفردات الفاظ القرآن** ، ناشر: دارالعلم - الدار الشامیه ، ۱۴۱۲ هـ ق .
- ۲- جزری ، ابن اثیر ، مبارک بن محمد ، **النهایه فی غریب الحدیث ولأثر**، ناشر : موسسه مطبوعاتی اسماعیلیان.

- ۳- حائری، سید علی بن محمد طباطبائی، **ریاض المسائل**، مؤسسه آل البيت عليه السلام، ۱۴۱۸ ه.ق.
- ۴- حلی، ابن ادریس، محمد بن منصور بن احمد- **السرائر الحاوی لتحرير الفتاوی** - ۳جلدی- ناشر: دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم- ۱۴۱۰ ه.ق.
- ۵- حر عاملی، محمد بن حسن- **وسائل الشیعه** - ۳۰جلدی - ناشر: مؤسسه آل البيت عليه السلام - ۱۴۰۹ ه.ق.
- ۶- حلی، علامه، حسن بن یوسف بن مطهر اسدی- **قواعد الأحكام** - ناشر: دفتر نشر اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم - ۱۴۱۳ ه.ق.
- ۷- حلی، علامه، حسن بن یوسف بن مطهر اسدی- **مختلف الشیعه فی أحكام الشریعه** - ۹جلدی - ناشر: دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم - ۱۴۱۳ ه.ق.
- ۸- حلی، محقق، نجم الدین، جعفر بن حسن- **شرايع الاسلام فی مسائل الحلال والحرام** - ناشر: مؤسسه اسماعیلیان - ۱۴۰۸ ه.ق.
- ۹- حلی، یحیی بن سعید- **جامع للشرایع** - ناشر: مؤسسه سید الشهداء العلمیه - ۱۴۰۵ ه.ق.
- ۱۰- سید رضی، محمد بنحسین موسوی، **نهج البلاغه**، ناشر: مؤسسه نهج البلاغه، ۱۴۱۴ ه.ق.
- ۱۱- طرابلسی، ابن براج، قاضی، عبدالعزیز- **مذهب الفقه** - ناشر: دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم - ۱۴۰۶ ه.ق.
- ۱۲- طوسی، ابوجعفر، محمد بن حسن- **مبسوط فی فقه الامامیه** - ۸جلدی- ناشر: المكتبة المرتضوية لإحياء الآثار الجعفرية- ۱۳۸۷ ه.ق.
- ۱۳- طوسی، ابوجعفر، محمد بن حسن- **الخلاص فی الاسلام** - ناشر: دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم - ۱۴۰۷ ه.ق.
- ۱۴- طوسی، ابوجعفر، محمد بن حسن- **النهايه فی مجرد الفقه و الفتاوی** - ناشر: دارالكتاب العربی - ۱۴۰۰ ه.ق.
- ۱۵- عاملی، زین الدین بن علی- **الروضة البهیة** - ناشر: کتابفروشی دآوری - ۱۴۱۰ ه.ق.
- ۱۶- عاملی، شهید اول، محمد بن مکی- **غایه المراد فی شرح نکت الارشاد** - ناشر: انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم - ۱۴۱۴ ه.ق.
- ۱۷- نجفی، صاحب جواهر، محمد حسن- **جواهرالکلام فی شرح شرايع الاسلام** - ۴۳جلدی - ناشر: دارإحياء التراث العربی - ۱۴۰۴ ه.ق.
- ۱۸- قرشی، سید علی اکبر- **قاموس قرآن** - انتشارات دارالکتب الاسلامیه - چاپ هشتم ۱۳۷۸.

Book a

1. Isfahani, Hussein bin Mohammad Ragheb, *Materia words al*, Publisher: Dar al - Dar al-Shamiya, 1412 AH.
2. Jazari, Ibn al-Athir, Mubarak bin Mohammed Gharib al-Hadith Fi Alnhayh Vlasr, Publisher: Institute of Ismaili press.

3. Haeri, Ali bin Mohammed Tabatabai, Riyadh Islamic Law, Institute of al-Bayt (PBUH), 1418 AH.
4. The solution, Ibn Idris, Mohammad Mansour bin Ahmad Al-Hawi Lthryyr Alsrayr Alftavy- 3 Jldy- Publisher: Islamic Publications Office dependent on the Qom Seminary Teachers Society in 1410 AH.
5. The heat factor, Mohammad Hassan - Wasael - 30 volumes - Publisher: al-Bayt Institute AS - 1409 AH.
6. solution, Allama Hassan bin Yusuf bin holy Asadi - rules Ahkam - Publisher: Islamic Publications Office affiliated to the Society of Seminary Teachers of Qom - 1413 AH.
- 7- solution, Allama Hassan bin Yusuf bin holy Asadi - per the provisions of Shia Sharia - 9 volume - Publisher: Islamic publishing office of the Society of Seminary Teachers of Qom - 1413 AH.
8. solution, researcher, Najm al-Din, Jfrbn faith - Islam laws Fi Alhlal issues Valhram-metadata Institute of Ismaili - 1408 AH.
9. The solution, Yahya bin Said - Llshray- comprehensive metadata Institute Seyyed Alshhda' allmyh - 1405 AH.
10. Seyyed Razi, Mohammad Ben Hussein Mousavi, Nahjolbalaghe, Publisher: Institute of Nahj al, 1414 AH.
11. Tripoli, Ibn Barraj, judge, Bdalzyz- refined Alfqhy - Publisher: Islamic publishing office of the Society of Seminary Teachers of Qom - 1406 AH.
12. Gray, Abu Ja'far Muhammad ibn Hasan - extensive jurisprudence Fi Alamamyh- 8 Jldy- Publisher: Almkthb Almrzvyh Lahya' Alasar Aljfyh- AH 1387.
13. Gray, Abu Jaafar, Mohammad Hsn- Alkhla' fi al-Islam - Publisher: Islamic Publications Office dependent on the Qom Seminary Teachers Society in 1407 AH.
14. Gray, Abu Ja'far Muhammad ibn Hasan - Alnhayh per single Alfqhy and Alftavy - Publisher: Daralktab Arabi - 1400 AH.
15. factor, Zine el Abidine Ben Ali - Alrvzh Albhyh - Publisher: Book arbitration - 1410 AH.
16. Factor, the first martyr, Muhammad Makki-intent ALVMTK Fiaslrshadpoint- Publisher: Islamic Propagation Office of Qom Seminary-1414 AH.
17. Najafi, owner of jewelry, MH -Jvahr alklam Fireligionsas Islam-43 volumes- Publisher: Darahya' Altras Alrby-AH 1404.
18. Qureshi, Ali Akbar-the vocabulary of the Qur'an- The Daralktb al-Eighth Edition 1378.